

esse. Concedo insuper, ibi non esse propriam et rigorosam malitiam homicidii, esse tamen aliam, quam lex ita punire voluit, si habet adjunctam hominis occisionem, et non alias. Et ita satisfit replicæ, est enim hæc irregularitas homicidii, quia non imponitur nisi illo sequuto, etiamsi culpa non sit proprii homicidii. Addere vero possumus, supposita lege prohibente factum propter solum periculum, non obstante quacumque diligentia, culpam illam indirecte revocari ad homicidium, quia lex positiva inducit obligationem juxta materis qualitatem, et consequenter cum eadem proportione dicendum erit, illud homicidium esse aliquo modo voluntarium in causa specialiter prohibita intuitu illius. Et juxta hæc etiam exponi possunt jura, quæ indicant irregularitatem specialiter contrahi propter opus illicitum; nam præter expositiones supra datas adjungi potest, non semper, sed aliquando sufficere opus illicitum, quando scilicet tale sit, quale in jure expressum fuerit, et ideo oportuisse, ut quando jura excusant homicidium casuale, memoriam faciant operis liciti seu non illiciti.

48. *Secunda solvitur.* — Ad secundum duo casus distinguendi sunt. Unus est, quando is, qui jaculum mittit, certo putans in hominem mittere, non tamen ex intentione occidendi quemcumque hominem, sed Petrum, quem ibi esse conjectatur, et sufficientem facit diligentiam, ne sit alius, casu vero contingit esse alium et occidi. Alius casus est, quando quis non certo existimat ibi esse hominem, sed tantum Petrum; quod si ille non sit, probabiliter credit nullum alium hominem ibi esse posse, sed vel feram aliquam, vel nihil. In priori casu certum existimo incurri irregularitatem, quia tunc non cavetur homicidium ut sic, imo intenditur, ut bene notat Castro, dict. cap. 44, in fin. Unde potius dubitari potest, an talis irregularitas dicenda sit homicidii voluntarii, quia homicidium ipsum videtur satis directe intentum et factum, licet error contigerit in persona; probabiliter tamen potest reputari casualis, quia in particulari talis est, et de moralibus in particulari est judicandum. In secundo autem casu videtur res dubia, quia etiam in illo actio procedit ex intentione homicidii; ergo licet respectu Pauli non sit voluntaria, tamen in ratione homicidii est satis voluntaria, quod satis videtur ad irregularitatem. Et ita sentit Maiol., dict. § 3, num. 4, cum Hugone in cap. Sæpe, dist. 50. Et est probabilis opinio

propter horrorem facti, et pravam intentionem. In contrarium vero est, quia ille non intendebat homicidium absolute, sed Petri, et supponitur adhibuisse sufficientem diligentiam, ne posset esse alius; ergo omne aliud homicidium est illi involuntarium omnino. Præterea si actio illa cum eisdem circumstantiis processisset ex intentione occidendi feram, non incurreretur irregularitas; ergo idem est in præsentia; suppono enim intentionem pravam occidendi Petrum non fuisse, ut in illa actione fuerit majus periculum occidendi Paulum, quam si fuisset ex intentione occidendi feram; tunc enim licet respectu Petri actio sit injusta, et periculosa, non tamen respectu Pauli, qui de facto occiditur; jus autem quando ponit irregularitatem propter hoc homicidium casuale, loquitur de actione injusta, et periculosa respectu illius, qui tandem occiditur. Ut in casu cap. ult. de Homicid., in 6, si mandatarius excedens mandatum intendat occidere quem tantum vulnerare jussus est, et casu omnino fortuito non illum, sed alium occidat, mandans non manet irregularis, quia ejus mandatum nullo modo dirigebatur ad illam personam; quo sensu dicimus actionem illius non fuisse injustam respectu talis personæ; jus autem solum loquitur, quando homicidium contingit in eadem persona, circa quam actio injusta exercetur. Ergo idem erit de quocumque exequente talem actionem. Quanquam enim in illo sit aliqua major ratio dubitandi, eo quod propinquius concurrat, nihilominus tamen in rigore idem esse videtur, quantum ad hanc legem spectat. Unde speculative pars hæc videtur satis probabilis; practice vero consulerem peti dispensationem propter dubium et horrorem facti; et quia ibi non potest excusari malitia homicidii exterioris cum effectu sequuto.

49. *Solvitur tertia.* — Ad tertium negatur sequela; cujus rationem optime declaravit Cajetan., in dict. art. 8, quia ut irregularitas contrahatur ex homicidio casuali, necesse est, ut mors sequatur ex actione ejus, qui irregularis efficitur; in eo autem casu non sequitur ex actione vulnerantis, sed aliunde. Quocirca, quamvis actio vulnerandi ex genere suo periculosa sit, tamen hic et nunc, ut in individuo in proposito casu facta est, non fuit periculosa, ut supponimus, et ideo auctor ejus hic et nunc jam non est causa homicidii. Quod autem dici possit occasio remota, non satis est, ut vulneranti tale homicidium imputetur;

nec de hoc aliquod speciale jus est, et ideo ad irregularitatem non sufficit. Quod recte explicatur in casu cap. ult. de Homicid., in 6. Tunc enim mandans incurrit irregularitatem, quando mandatarius excedens fines mandati occidit vel mutilat; at vero si non excessisset, nec lethaliter vulnerasset, alter vero culpa sua, et propter aliquem inordinatum excessum moreretur, mandans non incurreret irregularitatem ex vi illius juris, quod requirit, ut mandatarius fines mandati excedat; nullum est autem aliud jus propter quod irregularitas in eo eventu incuratur; non ergo incurritur; eadem autem ratio est de ipso mandatario, et de quocumque alio simili percussore.

DISPUTATIO XLVI.

DE IRREGULARITATE CONTRACTA EX HOMICIDIO NECESSARIO, SEU IN DEFENSIONEM FACTO.

Non vocatur hoc homicidium necessarium, quia non fit per actionem humanam; constat enim humano modo et voluntarie fieri; sed quia non sponte fit, nec per se intenditur, sed ex necessitate justæ defensionis. Supponimus enim licitum esse vim vi repellere et se defendere etiam usque ad mortem aggressoris, dummodo fiat *cum moderatione inculpatae tutelæ*, ut jura loquuntur, id est, quando injuria non potest aliter impediri, et tanta est, ut cum tanto nocumento proximi juste possit propulsari; nam si hæc mensura excedatur, jam homicidium non erit necessarium, sed voluntarium, et propria auctoritate factum. Potest præterea multiplex esse defensio, vitæ et proprii corporis, et bonorum fortunæ, proximi, et patriæ seu communis boni, de quibus sigillatim dicendum est.

SECTIO I.

Utrum occidendo alium in defensionem propriæ personæ contrahatur irregularitas.

4. *Ratio dubitandi.* — Ratio dubitandi est, quia jura ita indistincte eloquuntur, ponuntque homicidium ob defensionem, ut sufficientem causam irregularitatis, c. Si quis viduam, dist. 50: *Aut consilio, aut præcepto, aut defensione*, quæ verba repetuntur etiam in c. 2 de Cleric. pugnans in duell. Favet etiam Concilium Tridentinum, sess. 44, c. 7, dicens: *Si vero homicidium non ex proposito, sed casu vel vim vi repellendo, ut quis se a morte de-*

fendat, fuisse commissum narretur, quare quodammodo dispensatio jure debeatur, etc.; supponitur ergo irregularitas contracta. In contrarium autem est, quia tale homicidium humano modo non est voluntarium, sed necessarium, et alioqui est inculpabile, ut supponitur; ergo non est dignum irregularitate, quia neque in pœnam, cum non sit culpa, neque ob defectum lenitatis, quia non intervenit, ubi est necessitas defensionis.

2. *Conclusio.* — De hac re fuit olim controversia juxta antiquum jus, adeo ut D. Thom., 2. 2, q. 64, art. 2, ad 3, dixerit, clericum, qui se defendendo interfecit alium, fieri irregularem, propter cap. De his cleric., 4, d. 50. Et fuit opinio aliquorum Juristarum, ut colligitur ex Glossa, in cap. Sicut dignum, § Clericus, verb. *Consilium*, de Homicid., et in l. Ut vim, verb. *Nam jure*, ff. de Justitia et jure. Nihilominus tamen expresso jure novo constat, in eo casu non contrahi irregularitatem, in Clementin. unic. de Homicid., et est communis resolutio, ut videre licet in Covarruv. ibi, 3 part., § 4; Navarr., cap. 27, num. 207; Maiol., lib. 5, cap. 48, num. 6; Cajetan., dict. art. 8; Soto, lib. 5 de Justit., quæst. 4, art. 4; Castro, lib. 2 de Lege pœnal., c. 4; Summist., verb. *Homicid.* Imo probabilius est etiam jure antiquo in eo casu non fuisse incursum irregularitatem. Quod sentit Gloss., in dict. cap. Si quis viduam, verb. *Defensionis*, nam addit, *evitabilis*, in quo indicat, tunc solum ex illo jure sequi irregularitatem, cum homicidium ad defensionem necessarium non fuit; nam tunc defensio non est cum moderatione inculpatae tutelæ. Et idem habet Glossa, in c. Sicut dignum. Et sumi potest ex Stephano Papa, in cap. Quia te, dist. 50, ibi: *Sed quia te, non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonice nullo modo judicaris.*

3. Deinde interpretationem illam legitimam esse, patet ex citato decreto Concilii Tridentini; nam, ut supra ostendi, Concilium ibi non introducit novam irregularitatem, neque etiam revocavit statutum vel declarationem Concilii Viennensis, in dict. Clementin. de Homicid., ut per se evidentius est; ergo cum agit de homicidio ex defensione, intelligit de defensione immoderata. Quod recte notavit Navarr., consilio 36 de Homicidio, meritoque ita loquuntur jura, quia homicidium absolute significat actum culpabilem; unde tunc dicitur homicidium ex defensione, quando defensio non est pura defensio, sed transit in aggressionem, ut significatur etiam in cap.

Significasti, de Homicid. Eodem igitur modo exponi potest dict. c. De his clericis, 4, quod nimirum loquatur de occisione facta propter defensionem, non tamen necessaria ad defensionem; nam quod intervenerit culpa, significant illa verba, *per penitentiam emendati*. Conjecturæ etiam sunt, quod multi unum occiderunt. Item quod ille erat paganus, quem majori licentia vel etiam odio interficere potuerunt. Unde non probo quod Maiol. supra, num. 9, dicit, ibi latam esse specialem irregularitatem clericorum, ut in eo casu non possint ascendere ad superiores Ordines, licet permittantur in susceptis ministrare; nam ibi nulla talis distinctio datur. Improbabilius vero est, quod sentit, illam irregularitatem nunc durare post Clementin. de Homicid., cum illa simpliciter et sine distinctione loquatur, et ab omnibus ita intelligatur.

Dux generales regulæ proponuntur, et difficultates in contrarium expediuntur.

4. *Primum dubium de eo qui per fugam potest se defendere. — Prima opinio. — Secunda opinio. —* Ex his ergo duæ certæ regulæ colliguntur. Una est, qui occidit alium in sui defensionem cum moderamine inculpatae tutelæ, non fieri irregularem. Hæc satis patet ex dictis. Alia est, qui excedit in modo defensionis, fieri irregularem, quia tunc cessat ratio et dispositio juris. Ad has vero regulas explicandas nonnulla dubia expedienda sunt. Primum est, an habeat locum defensio et excusatio irregularitatis, quando per fugam potest vitari periculum, et aliquis non vult fugere, sed resistere ac se defendere. Procedit autem dubium, quando quis certus est per fugam posse se evadere omne periculum mortis, mutilationis et gravis læsionis corporis, alioqui constat fugam non esse remedium, nec tuitionem sufficientem, ideoque neminem cogi tunc ad tentandam fugam. Supposita autem certa evasione per fugam, sunt opiniones extreme contrariæ. Prima dicit, necessarium esse fugere ad vitandam irregularitatem, etiamsi absque dedecore et infamia fugere non possit, quia illa infamia non est vera, sed mundana, cui vita proximi præferenda est. Ita tenet, licet cum formidine, Covarr., dict. Relect., 3 part., § 4, n. 4; Navarr., cap. 27, num. 214, et consil. 6 de Homicid., num. 4 et 5, dicens, licet quis non teneatur fugere ad vitandam culpam, teneri ad vitandam irregularitatem. Idem Maiol.,

dict. num. 6; qui referunt Gloss. et alios Doctores, qui maxime in hoc fundantur, quod in dict. Clementin. *Si furiosus*, solum excipitur casus, in quo aliter non potest evitari mors. Secunda absolute negat in eo casu incurri irregularitatem, etiamsi absque infamia possit quis fugere, quia hæc irregularitas non incurritur sine culpa, ut infra videbimus, et ibi non est culpa, quia nemo tenetur fugere, etiamsi absque dedecore possit, et ideo nullam aliam pœnam juris incurrit, ut communis Juristarum sententia, quam refert Felinus, in cap. Suscipimus, de Homicid.; Tiraquell., de Nobilitat., cap. 20, num. 64; Julius Clarus, l. 5, § Homicidium, n. 32.

5. *Distinctione data dubium resolvitur. — Suadetur. — Prima pars. — Corollarium. —* Nihilominus distinctione utendum est. Aut enim quis potest fugere sine periculo, et sine dedecore vel infamia, aut non. In priori casu dicendum est fieri irregularem, si resistat et occidat in sui defensionem. Hoc probant fundamenta prioris sententiæ. Nec in eo casu potest quis excusare a culpa coram Deo, quidquid sit de pœna in humano foro, quia sine morali necessitate proximum occidit, nec ibi intervenit justa et necessaria alicujus rei defensio. Hinc communis illatio omnium est, clericum, si occidat alium cum possit fugere, semper et sine distinctione fieri irregularem. Ita Glos. in dict. Clem., et in dict. cap. Suscepimus, et ibi omnes, et alii citati. Et probatur satis ex illo textu. Ratio est, quia clerico non est ignominiosa fuga, quia non tenetur esse paratus ad pugnam, imo nec decet ejus statum. Unde a fortiori constat, idem dicendum esse de religioso. Idem dixit Soto, lib. 5 de Justitia, quæst. 2, art. 8, de homine infimæ sortis, qui nullam honoris jacturam fugiendo faceret; idemque erit, si persona sit ibi ignota et peregrina, vel si noctu fiat; nam in his casibus et similibus nulla creatur infamia.

6. *Secunda pars probatur. — Quorundam limitatio. — Cum limitatione admittitur. —* In posteriori autem casu, secundo dicendum est, si quis non possit fugere sine gravi nota et amissione honoris, non teneri ad fugendum, nec irregularem fieri, si alium occidat se defendendo. Probatur primo, quia quod vitari non potest sine magna infamia et dedecore, moraliter inevitabile est; et ideo merito hic casus sub verbis Clementin. comprehensus intelligitur. Secundo, quia ibi non est culpa, ut omnes fatentur, nec est voluntas,

loquendo moraliter, quia est moralis necessitas; quid enim magis necessarium moraliter quam vitare gravem infamiam vel amissionem honoris? Aliqui vero hoc limitant, nisi præcesserit culpa et injuria ex parte ejus, qui fugere cogitur, ut si ille dedit alteri alapam, vel injuriosum verbum dixit, vel cum uxore inventus est, aut pallium tollere est aggressus, et alter in eum insurgit, non solum ut vim repellat, sed etiam ut vindicet et occidat. Nam tunc licet hic excedat, non potest alter juste se defendere, si potest fugere, cum ipse dederit occasionem rixæ; et ideo, si fugiendo amittit honorem, sibi, et non alteri imputare debet. Quæ limitatio videtur mihi valde probabilis, quando in continenti seu in ipsa actuali injuria totum contingit, ut paulo post dicam. At vero si injuria jam diu præcessit, et qui illam est passus, postea aggreditur ad se vindicandum, non censeo admittendam limitationem, quia illa est occasio valde remota, et in præsentem est pura aggressio.

Defensio quæ sit dicenda moderata, quæ immoderata.

7. *Indicia ad judicandum an defensio moderata fuerit. —* Secundo dubitari potest, supposita licita defensione absque fuga, quando censenda sit moderata vel immoderata respectu hujus irregularitatis. Respondeo, hoc in particulari judicare, prudentis arbitrii esse. Aliqui vero existimant nunc esse hoc judicium reservatum Episcopo per Concilium Tridentinum, sess. 14, cap. 7 de Reform., adeo ut ante talem Episcopi declarationem non possit, qui sic interfecit alium, promoveri vel Ordinibus uti. Verumtamen, nihil quoad hoc Concilium innotavit, ut ex declaratione etiam Cardinalium supra probavi; nam in hoc eadem est ratio de hoc homicidio et de casuali, ut ex textu constat. Quando ergo res deducta fuerit ad forum contentiosum, tunc ad Episcopum pertinebit illud judicium ferre; tamen in foro conscientie unusquisque sequi potest judicium conscientie suæ, vel alterius viri prudentis et docti, pensatis circumstantiis. Ex quibus aliquæ possunt generatim observari (nam particulares infinitæ sunt). Una et præcipua est, ut qui occidit sit aggressus ab alio, alioqui non esset defensio, sed aggressio. Oportet tamen animadvertere non esse necessarium semper, ut quis expectet ictum vel impetum alterius; aliquando enim necessarium est prævenire,

ut si quis desperet se posse resistere inimico propinquius accedenti, ut recte docuit Navarrus, cons. 31 de Homicid., et in Summ., cap. num. 2. Quia tunc illa præventio non est aggressio, sed pura defensio. Supponimus enim (ut idem auctor advertit), actionem illam præveniendi, fieri adversus actualement aggressionem alterius, quia extra illam possunt esse alia remedia, et ideo non est illa licentia extendenda.

8. *Armilla dictum rejicitur. —* Secundo necesse est, ut defensio fieri non possit cum minori læsione proximi; nam, si sufficeret mutilare aut aliud vulnus infligere, occisio esset immoderata defensio. Et eadem ratione propter solam mutilationem incurreretur irregularitas, si cum sola debilitatione membri, aut minori nocimento posset fieri defensio, ut sensit Sylvest., *Homicidium*, 3, quæst. 4, in princip.; et Maiol., dict. num. 6; Armilla, verb. *Irregularitas*, num. 41, ait, non fieri irregularem eum, cui necessarium est mutilare aut occidere alium, si eum occidat, potius quam mutilet, etiamsi mutilatio sufficeret ad evadendum periculum, et citat Cardinal., in dict. Clementin. 4. Et ratio ejus est, quia homicidium et mutilatio æquiparantur in ordine ad irregularitatem, et ideo non refert quod homicidium fiat, potius quam mutilatio. Sed hoc non recte dicitur, quia mutilatio solum æquiparatur homicidio, quoad hoc, ut per illam incurratur irregularitas, non vero quoad rationem excusationis; nam aliquando esse potest culpabile homicidium, ubi mutilatio excusatur, ut in prædicto casu; et ideo, licet in eo excusetur irregularitas mutilationis, non tamen homicidii, si fiat. Et ratio est, quia homicidium tunc non est necessarium ad defensionem, mutilatio vero est inevitabilis. Neque enim dici potest evitabilis, eo quod per homicidium possit defensio obtineri, quia tale medium in eo casu non est prudens, nec rationabile, et ideo aliud solum relinquitur, ut moraliter necessarium, jure potius quam facto, quod in hac defensione maxime considerandum est. Denique potissima conditio, ut defensio sit moderata est, ut sit inculpatae tutelæ, id est, sine culpa homicidii vel mutilationis, ut patet ex dict. cap. Significasti, 2, de Homicid., cum similibus, et ex ipsa ratione, ob quam irregularitas in hoc casu excusatur. Sed in eo casu defensio non est sine gravi culpa; ergo non est moderata.

9. *Tertium indicium. —* Unde tertia et generalis conditio addi potest, ne defensio fiat

cum gravi culpa, quæ in aggressionem transeat, ut si quis jam fugientem insequatur, aut jam desistentem a pugna excitet ad illam, etc. Sed quid si excessus sit per culpam tantum venialem? Respondeo, juxta superius dicta, non sufficere ad hanc irregularitatem, quia hic non potest esse culpa venialis ex levitate materiae, ut per se constat; ergo ex subreptione et indeliberatione, quæ profecto non consideratur in lege humana. Alioqui inevitabilis esset hæc irregularitas propter justam defensionem, quia excessus aliquis venialis moraliter inevitabilis est, vel saltem semper esset timenda et servanda talis irregularitas, saltem propter probabile dubium facti, quia nemo est, qui in ea occasione non possit merito timere aliquem excessum saltem venialem.

10. *An injuria proxime antecedens reddat inculpata tutelam.* — *Secunda opinio Navarræ.* — Sed difficultas est, an ex injuria proxime antecedente reddatur inculpata tutela. Dico proxime, quia si ante aliquod tempus præcessit, et post mortalem interruptionem alter aggreditur ad se vindicandum, nihil refert, quia prior injuria non est circumstantia præsentis actionis, nec causa moralis ejus, licet Navarræ infra citandus etiam in hoc casu oppositum sentiat, quod sane probabile non est, ut a fortiori ex dicendis patebit. Est ergo dubium, quando quis inchoat injuriam actualem, et alius in eum insultat, estque vulgaris de adultero, qui in flagrante delicto inventus, a marito invasus, eum occidit, ut se defendat. Multi censent non manere irregularem, Sylvest., *Homicidium*, 3, quæst. 4, licet male in contrarium citari soleat; Armilla, verb. *Irregularitas*, n. 42; Tabiena, verb. 2, num. 24; Soto supra, art. 9. Ratio est, quia immediata defensio est, ut supponitur, moderata; prior autem occasio est nimis remota, quæ per se non sufficit ad irregularitatem, quando aliqui homicidium voluntarium non est. Et confirmatur, nam ob similem rationem diximus supra cum Castro, lib. 2 de Lege poenali, cap. 14, adulterum non fieri irregularem, etiamsi postea maritus occidat uxorem ratione adulterii. Denique confirmatur, quia sine culpa homicidii non contrahitur irregularitas in privato homicidio; sed in eo casu non intervenit culpa homicidii, sed adulterii, v. gr., qua supposita, adulter non peccat se defendendo, etiam cum occisione alterius, si aliter non potest. Nihilominus in his casibus incurri irregularitatem tenent Navarræ, cons.

32, 33, 34 et 35 de Homicid., et in Summa, cap. 45, num. 7, et cap. 27, num. 138, cum Antonino, 3 part., tit. 5, cap. 8, § 1. Citatur etiam Astens., lib. 4 Summæ, titul. 35; tenet Maiol., dict. num. 7 et 8. Utuntur illo argumento, quia sic occidens dabat operam rei illicitæ, et ideo non excusatur ab irregularitate. Sed hæc ratio non cogit, tum quia ille non dabat operam rei illicitæ per se ordinatæ ad homicidium, et eo titulo prohibitæ a jure; tum maxime quia cum committitur tale homicidium, non datur opera rei illicitæ, nam opus illud, quo immediate fit homicidium, licitum est, nimirum, propria defensio; quod autem supponatur opus illicitum, nimis remotum videtur. Aliter ergo videtur hæc ratio, quia in his casibus ille, qui occasionem præbuit inferendo primam injuriam, moraliter censetur inchoare rixam et alium aggredi, saltem inferendo illi injuriam, quem alter propulsare conatur; ergo illa jam non reputatur pura defensio, sed moralis aggressio, et ideo non videtur esse satis, ut in rixa defensio per se spectata sit licita; debet enim spectari tota illa ut una actio moralis, quæ injuste inchoatur, et per modum aggressionis, quod satis est ad irregularitatem incurrendam. Sicut, si quis aggrediatur alterum animo inferendi injuriam contra honorem ejus sine læsione corporis, alter vero in ipsum insurgat animo occidendi, et ita illum urgeat, ut eum compellat ad se defendendum, quantumvis jam licite se defendat, nihilominus irregularitatem incurret, si occidat, quia absolute fuit aggressor; ergo idem est in injuria adulterii, quæ non minus provocat hominem ad vindictam sumendam. Et confirmatur, nam ob hanc causam in tali casu non omnino excusatur aliquis a poena homicidii jure civili, quamvis non ordinarie, sed extraordinarie puniendus sit, ut ex Tiraquello et aliis refert Maiolus supra.

11. *Quid in hoc dubio sentiendum.* — Hæc res videtur mihi dubia, nam utraque opinio est probabilis, et habet graves auctores, et apparentia fundamenta. Defendendo autem posteriorem oportet hic distinguere duos casus. Unus est, quando occasione adulterii maritus occidit uxorem, de quo supra diximus; alius vero est, quando occasione adulterii adulter cogitur interficere maritum; nam in hoc posteriori casu est apparentior ratio irregularitatis quam in priori, nam ipsemet qui dedit occasionem homicidio, per seipsum illud efficit; in alio vero casu ipse non est causa

efficiens homicidii. Et in hunc modum responderi potest ad fundamenta prioris sententiæ. Nec tamen difficile est posterioribus fundamentis satisfacere negando illam esse propriam aggressionem, quæ ad rixam vel homicidium ordinetur, nisi valde remote, quod per se non satis est ad irregularitatem, nisi postea ipsamet actio homicidii culpabilis sit. Ad confirmationem autem sumptam ex jure civili respondetur, Juristas non loqui de homicidio facto cum moderamine inculpatae tutelæ, ut patet ex Tiraquello, tractatu de Poenis temperandis, caus. 4, n. 44, ubi refert jura et Doctores loquentes de illo, qui se defendendo modum excessit, quem aiunt, non puniri poena ordinaria; de illo autem, qui se defendendo modum non excessit, nihil dicunt; imo potius insinuant illum non puniri propter tale homicidium, sed solum propter adulterium vel aliud illicitum opus, in quo versabatur. Atque ita hi auctores potius favent huic posteriori sententiæ, quæ mihi satis probabilis practice et tuta videtur, tum propter dicta, tum etiam quia jus simpliciter excipit se defendentem, et ille casus revera est propriæ defensionis. Est autem hæc res favorabilis, et ideo vel amplianda potius quam restringenda, vel saltem simpliciter accipienda est.

12. *Duo notanda circa præcedentem casum.* — *Primum.* — *Secundum.* — *Casus de ebriio interficiente alium deciditur.* — Duo tamen occurrunt advertenda. Unum est, in eo casu teneri eum, qui priorem injuriam intulit, ad fugiendum, si illo modo sine periculo proprio, et sine occisione alterius potest mortem evitare, neque in illo casu procedere doctrinam superius datam de amissione honoris per fugam; quantumcumque enim amissurus sit honorem fugiendo, non potest jure alteri resistere. Quia ipse adulter alium aggressus est, et actu illi injuriam fecit, et abulitur re non sua; ergo jure ab alio repellitur; ergo tenetur aggressor discedere et non resistere; ergo debet fugere. Et sane quidquid sit de nova culpa, non est dubium, quin ad vitandam irregularitatem sit necessarium, quia tota illa est veluti una actio moralis, cujus initium fuit voluntas injuriosa adulterii, et ideo illi imputatur effectus sequutus, quando illum vitare potuit, et noluit. Præsertim, quia in simili casu nulla est rationabilis infamia in fugiendo, cum maritus habeat humanam excusationem ob dolorem præsentis injuriæ. Et idem est in similibus. Aliud notandum est hic habere locum distinctionem supra datam,

et a Covarruv. insinuatam, an hujusmodi delinquens seu adulter prius adhibuit diligentiam ad cavendum illud periculum, procurans, et secretum, et occasionem, in qua non posset tale periculum moraliter timeri; tunc enim maxime procedunt omnia supra dicta. Si autem temere, et sine hujusmodi circumspectione tale facinus aggredere, non solum peccaret adulterando, sed etiam moraliter et proxime excitando alium ad rixam; ideoque quantumvis postea moderate se defenderet, non evitaret, ut opinor, irregularitatem, quia a principio fuit illa actio infecta malitia homicidii, saltem indirecte. Exemplum accommodatum est de ebriio, quod late tractat Covarruv., dict. part. 3, nam communis et vera resolutio est, quod si ebrius tempore inebriationis invincibiliter ignoravit periculum, postea non fit irregularis, quia tunc comparatur furioso, et amenti, et ratione prioris voluntatis effectus non imputatur, quia nulla fuit; nec refert, quod prius opus fuerit illicitum, quia non est per se et proxime ordinatum ad homicidium, neque ob eam rationem est specialiter prohibitum; si autem tunc habuit ignorantiam vincibilem, vel propter priorem experientiam, vel propter aliam similem causam, tunc fiet irregularis ex subsequuto homicidio in ebrietate, quia illud fuit voluntarium in causa. Ita ergo in præsentibus philosophamur; majori enim ratione censemus, homicidium de quo agimus, factum in defensionem, licet ex eo capite non sit directe voluntarium, tamen in causa fuisse voluntarium, quando adulterium non solum injuste, sed etiam incaute patratum est, et ideo in tali casu irregularitatem incurri.

13. *Qualis sit irregularitas, quando per homicidium in defensionem incurritur.* — Ultimo facile ex dictis intelligitur, qualis sit irregularitas, quando per homicidium in defensionem incurritur. In quo vitanda est quæstio de nomine, an tale homicidium sit casuale, necne; sicut etiam non refert quæstio, an tale homicidium possit licite esse directe intentum aut volitum ut medium. Quidquid enim de hoc sit, in præsentibus certum est tale homicidium non esse voluntarium, prout in hac materia usurpatur, etiamsi ob immoderatam defensionem aliquam voluntatem habeat adjunctam, ex qua habet ut sit culpabile, alias irregularitatem non induceret; tamen quia non fit ex proposito et industria, ideo voluntarium non reputatur. Quod notavit Navarrus, cons. 36, de Homicid., et sumitur